

Kleine plattelandsgemeenten zien hun jongeren wegtrekken. Beleids-makers zetten in op het aanbieden van goedkope starterswoningen. Maar om hoger opgeleide jongeren te boeien kunnen kleine kernen beter verbinding zoeken met de grote, dynamische stad: 'Noordwest-Holland als de achtertuin van Amsterdam'.

Noordwest-Holland als achtertuin van Amsterdam

Begin 2010 introduceerde toenmalig minister Verburg van LNV een nieuwe term: topdorpen, kleine kernen die net als krachtwijken extra aandacht verdienen. Veel kleine, vaak agrarische dorpen hebben het moeilijk. In heel Nederland trekken jongeren weg uit plattelandsgemeenten, wat

leidt tot bevolkingskrimp. Recentelijk luidden jongeren van de Vereniging Plattelandsjongeren en belangenvereniging Agrarische jongeren in *de Volkskrant* de noodklok om deze vicieuze cirkel te doorbreken. Volgens hen focust de aanpak te veel op ouderen en jonge gezinnen, terwijl juist de jongeren voor een vitaal platteland kunnen zorgen. Maar hoe behoud je die groep? We onderzochten het voor Noordwest-Holland, het gebied ten noorden van de metropoolregio Amsterdam.

Noordwest Holland

Wegtrekkende jeugd en verminderd draagvlak voor voorzieningen spelen niet alleen in perifere gebieden als Noord-Groningen en Zeeuws-Vlaanderen. Ook Noordwest-Holland, het gebied ten noorden van de metropoolregio Amsterdam tot aan Den Helder, wordt ermee geconfronteerd. Hoog opgeleide jongeren uit die regio vestigen zich steeds meer in en rond Amsterdam. Ze gaan er studeren en keren daarna vaak niet meer terug naar hun geboortegrond. Voor de economische ontwikkeling van de regio is het juist van belang deze jongeren aan zich te binden. Maar hoe zijn zij te verleiden om er te gaan (of te blijven) wonen en werken? Waarom trekt de regio zo weinig hoger opgeleiden: heeft dat vooral te maken met het woningaanbod, de werkgelegenheid of spelen er andere factoren?

Om dit te achterhalen spraken we met drie groepen: een (kleine) groep Noord-

Hollandse jongeren die elders hebben gestudeerd en zijn teruggekeerd, een groep die in de eigen regio is gebleven, van daaruit een studie volgde en wil blijven waar ze opgegroeid is, en de grootste groep: jongeren die weggetrokken uit Noordwest-Holland om te studeren en die niet meer terugkeren. Maar om te beginnen analyseerden we de huidige economische en ruimtelijke structuur van de regio.

Huidige structuur

Het onderwijsaanbod in de regio is beperkt. De hbo InHolland in Alkmaar biedt verschillende opleidingen aan, er is een Ipabo, en in Den Helder zit een hbo marineopleiding. Noordwest-Holland heeft geen universiteit; daarvoor is men dus gedwongen de regio te verlaten; als forens of – in de meeste gevallen – als migrant. Ook de werkgelegenheid verleidt hoger opgeleide jongeren niet om te blijven of terug te komen. In Noordwest-Holland is vooral veel vraag naar arbeidskrachten in de handel, horeca en bouw. Dat zijn sectoren waarvoor je over het algemeen geen hbo- of

Voor jongeren is Noordwest-Holland zo'n beetje 'het einde van de wereld'

wetenschappelijke studie hoeft te hebben gevolgd. De banen voor hoger opgeleiden zijn vooral te vinden in de grotere steden.

Het woonmilieu in Noordwest-Holland wordt gekenmerkt door rust, ruimte en groen. Je vindt er uitgestrekte stranden, duinen, landbouwgronden, kleine dorpen en nette Vinex-wijken. De woningen zijn relatief goedkoop. Dit maakt het gebied in potentie aantrekkelijk om te gaan wonen. Toch blijkt het niet zo te werken.

Afstand

Veel geïnterviewde jongeren hebben geen positief beeld van Noordwest-Holland. Dat heeft vooral te maken met de 'leegte'; er wonen weinig mensen, er valt weinig te doen, de (gevoelsmatige) afstand tot de grote stad is groot, het lijkt een beetje 'het einde van de wereld'. Veel jongeren vinden het voorzieningenniveau niet toereikend. Behalve alledaagse voorzieningen willen ze een sociaal en cultureel aanbod binnen handbereik in de vorm van theaters, restaurants en cafés. De (gevoelsmatige) afstand tot de grote stad en het gebrek aan stedelijke voorzieningen hangen samen met een ander aspect: jongeren vinden het gebied slecht ontsloten, qua openbaar vervoer en qua grote wegen (ten noorden van Alkmaar).

Vervolgens noemen ze het gebrek aan gevarieerde werkgelegenheid en goed vervolgonderwijs. Dit strookt met onze analyse van de huidige arbeidsmarkt en het onderwijs-

aanbod in Noordwest-Holland. Opvallend is dat de geïnterviewden deze factoren wel belangrijk vinden, maar niet als eerste noemen. Ze zijn blijkbaar niet belangrijker dan de andere nadelen. Pas daarna komt het woningaanbod aan de orde. De respondenten waarderen de lage prijzen van de woningen, maar vinden het aanbod (rijtjeswoningen, Vinex-wijken) eentonig en saai.

Aansluiting

Naast de veranderingen op het gebied van scholing en werkgelegenheid is het belangrijk meer in te spelen op de behoeften van hoogopgeleide jongeren. De ruimtelijke beleidsplannen die er nu liggen, zijn vooral gericht op het aanbieden van goedkopere woningen in een poging meer hoogopgeleide starters te trekken. Gezien het voorgaande is het de vraag of die strategie veel oplevert. Aandacht voor voorzieningen, leefmilieu en sociale en culturele dynamiek lijkt meer kans van slagen te hebben.

Daarnaast is het belangrijk aansluiting te zoeken bij Amsterdam. Het gaat om snelle verbindingen, zowel met het openbaar vervoer als per auto. Nog belangrijker is echter de mentale verbinding met het aantrekkelijke Amsterdam. Een goed voorbeeld is de positionering van de nieuwbouwplannen in de IJmond als 'Amsterdam aan zee'. Dit project suggereert dat het gebied relatief dicht bij Amsterdam ligt. Op deze manier zou Noordwest-Holland gepromoot kunnen worden als

De Broekpolder, een nieuwe wijk van Heemskerk en Beverwijk met betaalbare woningen in strakke lijnen en een ring van huizen in de duurdere prijsklasse. Er wordt ook gebouwd voor jongeren: de Citadel van Krier (links).

de 'achtertuin van Amsterdam'. Juist de combinatie van ruimte, rust, betaalbaarheid en woonkwaliteit op een relatief kleine afstand van de metropool kan het gebied aantrekkelijk maken.

Algemene trends

De (relatieve) afname van het aantal jongeren op het platteland heeft grofweg drie oorzaken: een lager geboortecijfer, banenverlies vanwege de veranderde economische structuur, en veranderende prioriteiten van jongeren. Zakelijke en financiële dienstverlening, de creatieve industrie en toerisme zijn groei-sectoren die voornamelijk in de steden te vinden zijn. De werkgelegenheid buiten de steden, en vooral in de agrarische sector, neemt steeds verder af. De steden in de Randstad kennen een forse bevolkingsgroei en ook daarbuiten zijn de grotere steden (met uitzondering van Heerlen) nog aan het groeien.

Naast economische en demografische ontwikkelingen spelen de behoeften van hoogopgeleide jongeren een grote rol. Veel jongeren trekken naar de stad om daar werk te vinden. Maar dat is al lang niet meer de enige reden. De meeste hoogopgeleiden zijn vooral op zoek naar stedelijkheid en de daarbij horende voorzieningen, cultuur en de nabijheid van gelijkgestemden. Banen zijn daarbinnen meer van tijdelijke aard; jobhoppen is voor hoogopgeleiden tegenwoordig heel normaal.

Regelmatig wordt een parallel getrokken tussen de aanpak van leeglopende plattelandsgebieden en achterstandswijken. Er zijn echter grote verschillen in problematiek. In leeglopende plattelandsgebieden blijkt het minder nuttig te zijn de aandacht te vestigen op het woningaanbod, iets wat in achterstandswijken in het kader van gentrificatie wél werkt. In de 'topdorpen' is het belangrijker aandacht te besteden aan voorzieningen en het verbeteren van de bereikbaarheid, zodat de gevoelsmatige en reële afstand tot die grote, dynamische stad kleiner wordt. •

Bronnen

- Leijten, Veron, Vonk & Westerlaak 2010. Geen platteland zonder jongeren. *Volkskrant* 17 juli 2010.
- Oranje, E. & P. Renooy 2009. *Noordwest Holland: wonen en werken aan de rand van de metropool*. Regioplan Beleidsonderzoek, Amsterdam.
- Renooy, P. & G. Borgman 2009. Krimp biedt ook ruimte. *Ruimte magazine*, september 2009, 3.

FOTO: BAS BEENTJES / HOLLANDE HOOGTE

BEELD: KCAP ARCHITECTS & PLANNERS, ROTTERDAM

Nieuwbouwplannen in de IJmond worden gepromoot als 'Amsterdam aan zee'. Dit suggereert dat het relatief dicht bij Amsterdam ligt.